

10.3.3

LES MIRADES DE REÜLL

REHABILITACIÓ, UNA APOSTA DE FUTUR VALORACIÓ DEL PATRIMONARQUITECTÒNIC A LA MARINA: EL RIURAU

MIGUEL DEL REY Y AYNAT

juanmigueldelrey@gmail.com

Resum

Entorn a una associació, Riuraus Vius, i la seua revista, desenvolupem un treball de valoració del patrimoni i també del mateix territori rural entorn de la cultura de la pansa a les comarques centrals valencianes; en concret, vam començar estudiant aquestes arquitectures a la Marina, on són genuïnes, però ens vam adonar que també les teníem en altres comarques, com la Safor i la Vall d'Albaida. Arquitectures que tenen com a funció bàsica la transformació de la pansa, però que formen part indissociable de la seua cultura i del paisatge.

Aquí parlarem de l'experiència editorial de Riuraus Vius a través de la seua revista, el seu instrument de cohesió i expressió, mitjançant el qual es vol donar a conèixer una part de la nostra cultura rural: l'arquitectònica i l'etnològica. Cultura que ens apropa a unes construccions tan nostres, els riuraus, tan íntimament lligats a la nostra cultura i al nostre paisatge, a la nostra manera d'entendre la vida, que es podria dir que són aquestes construccions les que parlen de la nostra personalitat com a poble.

Paraules clau:

riurau, naia, arquitectura rural, paisatge rural, cultura pansa.

Resumen

Entorno a una asociación, "Riuraus Vius", y su revista, estamos desarrollando un trabajo de valoración del patrimonio y también del propio territorio rural entorno a la cultura de la uva pasa en las comarcas centrales valencianas; en concreto empezamos estudiando estas arquitecturas en la Marina, donde son genuinas, pero nos dimos cuenta de que también las teníamos en otras comarcas, como la Safor y la Vall d'Albaida. Arquitecturas que tienen como función básica la transformación de la uva pasa, pero que forman parte indisoluble de su cultura y del paisaje.

Aquí hablaremos de la experiencia editorial de "Riuraus Vius" a través de su revista, su instrumento de cohesión y expresión, mediante el cual se quiere dar a conocer una parte de nuestra cultura rural: la arquitectónica y la etnológica. Cultura que nos acerca a unas construcciones tan

nuestras, los "riuraus", tan íntimamente ligados a nuestra cultura y a nuestro paisaje, a nuestra manera de entender la vida, que se podría decir que son estas construcciones las que hablan de nuestra personalidad como pueblo.

Palabras clave:

"riurau", "naia", arquitectura rural, paisaje rural, cultura uva-pasa.

Abstract

Around to an association, "Riuraus Vius", and its review, we are developing a work of heritage valuation of the own rural territory around the raisin culture in the valencians central counties. We begun studying, particularly, these architectures in La Marina, where they are genuine, but we realized that they were as well in other counties such as La Safor and La Vall d'Albaida. Architectures whose basic function is to transform the raisins, but are, at the same time, an integral part of the same culture and landscape.

Here we will discuss the experience of publishing "Riuraus Vius" through his journal, his instrument of cohesion and expression, through which aims to discover one part of our rural culture: the architectural and ethnological. Culture that brings us to very own constructions of us, the "riuraus", so closely linked to our culture and our landscape, our way of understanding life, you could say they are the ones that speak of our personality as a people.

Keywords:

"riurau", "naia", rural architecture, rural landscape, raisin culture.

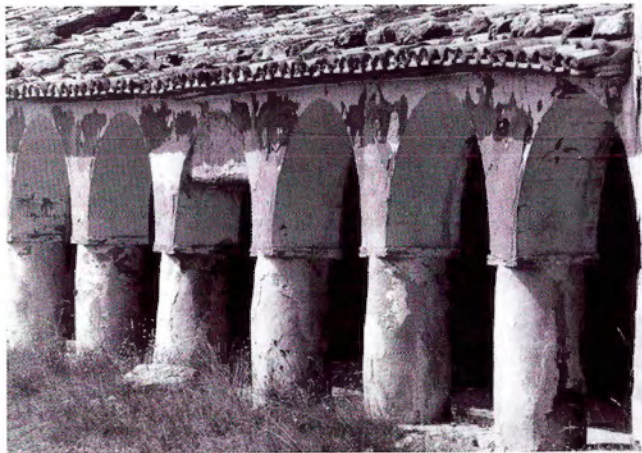
Introducció

Entorn a una associació, Riuraus Vius, i la seua revista, desenvolupem un treball de valoració del patrimoni i alhora del mateix territori rural a les comarques centrals valencianes; en concret, començarem estudiant aquestes arquitectures a la Marina, on són genuïnes, però ens vam adonar que també les teníem en altres comarques, com la Safor i la Vall d'Albaida. Arquitectures que tenen com a funció bàsica la transformació de la pansa, però que formen part indissociable dels seus cultura i del paisatge.

Aquí parlarem de l'experiència editorial de Riuraus Vius través de la seua revista, el seu instrument de cohesió i expressió mitjançant el qual es vol donar a conèixer una part de la nostra cultura rural: l'arquitectònica i l'etnològica. Cultura que ens apropa a unes construccions tan nostres, els riuraus, tan íntimament lligats a la nostra cultura i al nostre paisatge, a la nostra manera d'entendre la vida, que es podria dir que són aquestes construccions les que parlen de la nostra personalitat com a poble.

Com és això? Senzillament perquè en aquests porxos i llotges construeixen un espai polivalent en què coincideixen economia, treball i manera de viure.

Què és un riurau?

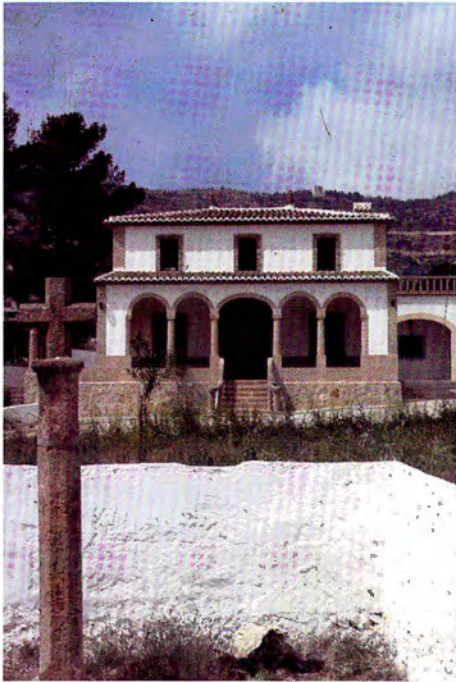
Una construcció diàfana o adossada a un altre edifici — una masia, una casa rural — que pertany a la família dels porxos i les llotges, una arquitectura de gran tradició mediterrània, que des de finals del segle XVIII pren cos a la Marina i altres terres comarques, com la Safor i les terres entre els rius Serpis i Vernissa, la qual dóna suport a la producció de la pansa de moscatell, el principal producte agrari en aquestes comarques en els segles XVIII i XIX.

La seua presència en l'arquitectura popular i en concret en el món rural dóna forma a un espai ambigu, entre dins i fora de la casa, que sempre ha estat molt valorat en la cultura tradicional i en la manera de viure de la Mediterrània meridional. Tant és així que el riurau en aquestes geografies i a partir d'aquesta època, li roba fins i tot el nom a la casa que en molts casos arriba a denominar-se en si mateixa *riurau*. Inclou com a funcions pròpies, a més de l'espai d'ús agrari per assecar la pansa, altres usos complementaris: assecar productes com embotit, peix, etc. o pelar les ametlles, assecar les figues, entre altres, a més de donar suport a la vida domèstica en molts mesos de l'any de bon temps, tot incloent una cuineta o un forn, l'anomenada *cuina de fora*.

El *riurau* i la *naia* són dues expressions d'aquests espais. La *naia* apareix com l'alternativa de la petita o la gran burgesia per interpretar aquest espai filtrant de davant de casa, un cop perduda la seva vinculació agrària i prenent alternatives formals més eclèctiques, com podem veure a Xàbia.

Riuraus i naies formen part del món arquitectònic que es crea a partir de la cultura de la pansa, que va marcar la manera de viure i el paisatge d'aquestes comarques, paisatge transformat a partir del darrer terç del segle XX i que hui és gairebé arqueologia. Substituint en molts casos per rèpliques inconsistents i vulgars de porticats turístics, tot perdent-se els originals pòrtics dels riuraus, amb els seus gruixuts murs i les ombres dels seus buits, bé amb arcades o llindes, que van marcar la seva arquitectura.

Sobre la revista *Riuraus Vius*. Comencem la seua edició en 2012 i portem tres números publicats. A través d'aquests s'ha anat consolidant una tasca i una experiència que ens permeten reflexionar i establir la nostra línia editorial.

L'objectiu principal de la revista és, com hem dit, ser l'òrgan d'expressió, amb una comesa concreta: construir una catàleg de riurats del territori valencià a partir de les col·leccions de camp dels diversos pobles o territoris, tot formant un damer que a poc a poc es va completant. Al costat d'això apareix, doncs, una altra qüestió: allò que emana a partir de la cultura de pansa i que va marcar decididament al nostre poble.

Pel que fa a les col·leccions de camp publicades, hem de dir que:

- En el núm. 1 tenim la Col·lecció de Camp de Pedreguer, un treball de molta qualitat i interès sobre una base arquitectònica molt atractiva realitzat per Josep Marqués.
- En el núm. 2 la Col·lecció de Camp se centra en les terres de Dénia, la Xara i Jesús Pobre, on malgrat la importància de la tradició de la cultura de la pansa, no hi ha un excessiu nombre de riurats, estufes, etc., però en canvi els existents són en alguns casos d'una qualitat excepcional.
- El núm. 3 ens porta a Orba i Benigenbla, on podem verificar que aquests edificis no han aconseguit emocionar el poble, ja que el seu estat de conservació és lamentable, la qual cosa també és una dada. Observem el tipus de construccions sobre la qual es basa el riurau, les seves particularitats,

dimensions, etc., la qual cosa implica una documentació important treta en un moment crucial, ja que es podria perdre irremissiblement gran part d'aquesta documentació, vist l'estat de les edificacions.

Com diem, però, la revista, a més de ser l'instrument de connexió de l'associació, inclou altres apartats de la nostra cultura al voltant de la pansa i els seus paisatges, de la nostra arquitectura rural valenciana... De fet, és l'única de les publicacions especialitzades en arquitectura rural.

De fet, els diversos apartats de la revista parlen de tots els aspectes de la cultura al voltant de la pansa:

- Socioarqueologia del riurau. Precisament en aquest número tenim l'extraordinari document de memòria oral que ens deixa Pepe Dasi: "La consecució de la pansa: tot un procés", els records de la seua vida al camp, un reportatge recollit i traslladat a les pàgines de la revista per Ignasi Cervera.

- Vocabulari específic del riurau. Com a tots els números, Lluís Fornes parla del vocabulari, de les paraules... Aquí ho titula "Diverses formes del mot *riurau*" i parla de les seues variants.
- La cultura: menjars, vins, dolços... En aquest apartat tenim en el número d'aquest any un article de excepcional: "Vinyes i vins a la Marina", que ens parla del problema vitivinícola valencià, dels llocs de treball, d'economia, de paisatge de vinyes, de les varietats de vinya, del gir o *geronet*, com s'anomena a Altea aquesta varietat tan nostra... Un article de José Maria i Josefina Bolufer.

En Altre ordre de coses, Casimir Romero i Joan S. Gaya parlen de menjars i panses.

- Experiències artístiques al voltant del riurau, el vi i la pansa... Diversos artistes s'acosten a la revista amb seua poesia, música, escultura, arquitectura... tot dins del món rural, el vi i la pansa.
- Una sèrie d'articles des d'una perspectiva més àmplia:
- "Arquitectures ausents". Casimir Romero parla del Riurau del Senyoret a Montitxelvo, parla d'eixes arquitectures perdudes.
- Pepa Guardiola parla d'allò tan propi de Xàbia: "Semblances, diferències i derivacions entre riurau i naia".

- "Semblances, diferències i derivacions entre riurau i naia".
- "Altres arquitectures". L'article d'aquest número 3 és de gran interès, parla de "Les cases amb volta", aquestes arquitectures, hui perdudes a la Marina, però que són presents en comarques del Maestrat i els Ports, un article molt ben documentat de Miguel Ángel Chiarri. Vam parlar de l'interès d'aquest apartat en el núm. 2 de la revista amb articles com "Els ràfecs a la Marina" de Javier Bonilla. O l'article en homenatge a Sanchis Guarnier, "Manuel Sanchis Guarnier i l'arquitectura popular", del qual en vaig ser autor.
- Tanquen la revista l'apartat "Llibres, poesia, web, música... a les nostres terres".
- Com es pot veure, som davant d'un repte, una tasca cultural que, de fet, ens porta molta feina i gairebé ens sobrepassa. Però la constància i el treball, junt al suport dels nostres lectors, ens ajuden a seguir mantenint aquesta revista que esperem que siga del seu interès.